

DN.

DEBATT

Jag gråter av sorg och vrede över denna onda, människoförstörende psykiatri. Det skriver Lars Mårtensson när han här berättar om hur Hebriana i Lars Noréns uppmärksammade TV-pjäas räddades från att bli en neuroleptikazombie. I verkligheten, liksom i pjäsen, heter Hebriana Britt-Marie. Hon fick bli det hon var menad att bli, en människa som sprider ljus och mening kring sig, skriver Mårtensson.

Älskade Hebriana!

Hebriana i Lars Noréns TV-pjäas hade levt sju år på Beckomberga sjukhus. På den punkten är pjäsen osann. Den Hebriana/Britt-Marie som Lars Norén mötte i levande livet 1982, och som han, liksom jag, älskar och inspireras av skulle inte ha överlevt sina år av svår schizofreni om hon inte hade räddats bort från psykiatrin.

Det var sommaren 1977 jag mötte henne på ett tåg i Sverige. "Så sann, så oneurotisk!" tänkte jag. Jag bodde i Kalifornien. I december -77 kom ett bud till mig att Britt-Marie var intagen och behandlades med depåneuroleptika. Jag skyndade hem och fann henne på S:t Lars sjukhus i Lund helt förstörd av medicinen. "En människa får neuroleptika och den som älskar henne upplever att hon berövats Livet. Det vackra, det levande, det skapande, lidelsen, det som gjorde henne älskvärd och gav hennes liv mening, har utplånats. Något oerhört och outhärdligt har skett." När jag skrev dessa ord (DN Debatt 25/3 1990) såg jag i minnet Britt-Marie neuroleptikadrogad. Jag gråter av sorg och vrede över denna onda, människoförstörende psykiatri.

Efter några månader i Lund ställde jag mig alltmer bestämt på Britt-Maries sida i hennes önskan att slippa neuroleptika. Konflikten med psykiatrerna i Lund trappades upp och för att undkomma neuroleptikatvånget blev det nödvändigt att flytta med henne till en annan del av Sverige.

"Kan du ge neuroleptika till en människa du älskar?" Många år senare formulerade jag frågan. Men i praktiken hade jag besvarat den redan 1978. Det får inte ske! Jag ville att Britt-Marie skulle leva. Det var viktigare än mitt eget liv.

Kristina Törnkviks rollgestalt är en sann bild av Hebriana/Britt-Marie. Men det är en ögonblicksbild: en bild av henne halvvägs mellan den djupa schizofreni i vilken Hebriana föddes och det liv hon lever i dag, en frimodig människa som upplyser alla kring sig med sina bilder, sina sånger, sitt väsen. Det var vintern 1982-83 som Hebriana och Lars Norén möttes. Två själssyskon. Skapelseprocesserna berikades. Bakgrunden till mötet var min kontakt med Norén. Äropå pjäsen "Kaos, är granne med Gud" hade

Lycklig och skapande. Britt-Marie (bilderna) är i dag en lycklig och skapande kvinna som lever ett rikt liv med man och barn, skriver Lars Mårtensson, docent och med dr.

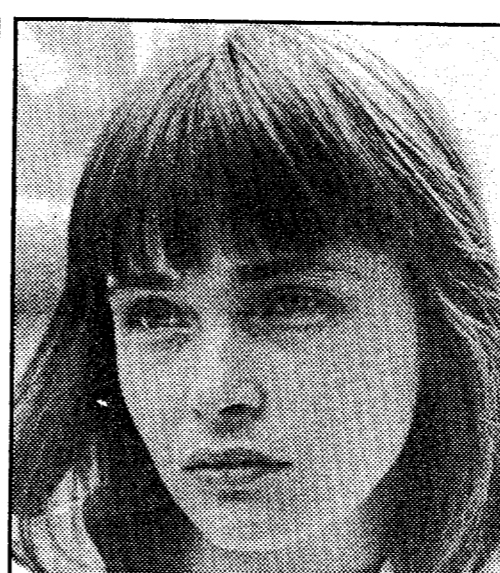
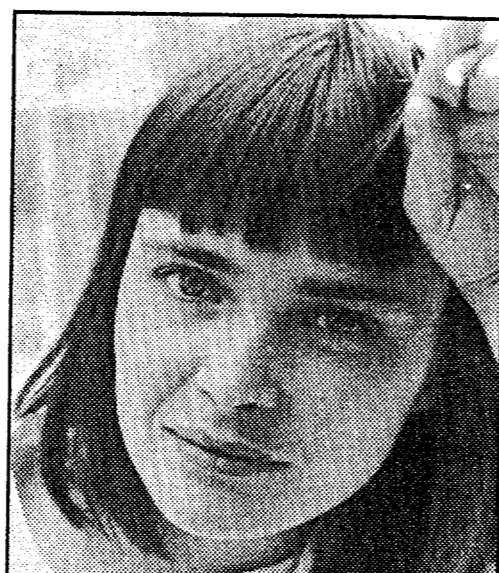

Foto: LARS MÅRTESSON

jag skrivit till honom att "den jag lärt mest av om kaos och Gud är Hebriana/Britt-Marie".

Den 21 oktober 1982 väntade Britt-Marie och jag i en riksdagskorridor på att få framlägga vår sak för en nämnd av riksdagsledamöter från s, m och fp samt representanter för LO, TCO, SACO, med en hög domare som ordförande: hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Medan vi väntade sade jag: "De sitter i riksdagen för att de vill skapa ett bättre samhälle. Vad vi säger nu är viktigt. De har makt att förändra psykiatrin." Hebriana svarade: "Då måste de väl ändra sig själva först."

Medan vi väntade föredrog socialstyrelsens psykiater ärendet för nämnden. När vi släpptes in visade det sig att det var psykiaterns privilegium att framlägga saken. Vi tystades, fick bara svara på frågor, frågor som avslöjade att nämnden inte ens tagit del av våra skrivelser, utan litade till psykiatern. En fräck parodi på en rättsprocess.

Ärendet gällde vår anmälan mot klinikchefen för psykiatrin i den stad dit Britt-Marie och jag hade flyttat från Lund våren 1978.

Månaderna hade gått. Britt-Marie hade flera gånger varit i djup psykos men alltid

kommit tillbaka. Jag fann att det som krävdes av mig för att hon skulle komma ur en psykos var att jag förblev sant närvarande med ett öppet och rent sinne.

En dag i november 1978 tog psykosen överhanden inne i staden. Skräckslagen kurade Britt-Marie i portgångarna. Jag kunde inte förmå henne att följa mig hem. Framåt midnatt, efter timmar i kylan och regnet, vågade hon komma med i en polisbil till psykiatriska kliniken.

Där gjorde jag klart att Britt-Marie inte ville utsättas för neuroleptika, och att vi endast önskade tillfällig hjälp. Jag körde hem med ett säkert läkarlöfte om att inga neuroleptika skulle ges före mitt samtal med klinikchefen nästa dag. När jag återkom nästa förmiddag hade denne, som aldrig sett Britt-Marie, genomfört en tvångsmedicinering med 200 mg squalone i depå, åtta gånger mer än maxdos enligt Fass. Hon hade fått en jättedos (megados) av neuroleptika som långtidsverkande depå i kroppen.

Det lidande, den själsliga och kroppsliga förödelse, det kaos som orsakades av neuroleptika i denna dos var långt svårare att uthärda än de prövningar som schizofrenin i sig innebar. Psykiatrins metod är att hålla det psykotiska kaos som orsakas av neuroleptika nere med fortsatt neuroleptikamedicinering.

Helvetet kan inte vara värre. Djävulen kan inte vara ondare än denna psykiatri.

Eftersom jag tog Britt-Marie från sjukhuset förhindrades den fortsatta depåmedicineringen med neuroleptika. Är jag naiv som inte förstod att det kunde väcka en besinningslös vrede hos klinikchefen och hans team (det dåliga samvetets vrede) när deras maktfullkomliga patienthantering ifrågasattes?

Den frustrerade vreden hos klinikchefen och hans medhjälpare kom till uttryck i februari 1980 när Britt-Marie åter hamnade på kliniken. I psykotiskt tillstånd togs hon in av polisen. Jag hade förutsett att en sådan situation kunde uppstå och fått ett löfte av en överläkare vid kliniken att man inte skulle tvinga på henne neuroleptika. Men jag var inte förutseende nog. Trots våra erfarenheter hade jag inte fattat vidden av psykiatrins lögnaktighet och omoral. Britt-Marie överfördes från överläkarens till klinikchefens avdelning för omedelbar tvångsinjektion av 200 mg squalone i depå, dvs samma jättedos som 1978.

Genom lögn hölls jag i okunnighet om vad som skulle ske. "Du känner ju inte Britt-Marie", förebrådde jag klinikchefen, som svarade: "Jag känner sjuk." När jag senare pressade överläkaren för hans

svek och brott mot läkaretiken kom det över hans läppar: "Det är nog bra med etik och sånt, men när både psykologer och vårdare är på en, då offerar man patienten. Det bara är så."

Tack vare en vän, inflytelserik psykiater på annan ort, räddades Britt-Marie från fortsatt tvångsmedicinering. Hon togs in på hans klinik några dagar för att befrias från de tvångspapper som gav kliniken i hemstaden rätt att begära polishämtning.

Jag fruktade att jag inte skulle orka det år av lidande och psykotiskt kaos för Britt-Marie som väntade efter den andra jättedosen. Min hälsa vacklade som den inte gjort förr eller senare. Men vi klarade det. Nu hade vi lärt oss att till varje pris undvika psykiatrin.

Britt-Marie slapp att bli en av dessa människoskuggor, en av dessa zombies, ett av psykiatrins otaliga neuroleptika-offer.

I stället är Hebriana/Britt-Marie i dag en lycklig och skapande kvinna som lever ett rikt liv med man och barn. Hon är en människa som sprider mening och ljus kring sig.

Förhandlingen i riksdagshuset hade föregåtts av skriftväxling i målet. Som talesman för Britt-Marie hade jag framhållit att de två tvångsinjektionerna 1978 och 1980 stred

• mot "vetenskap och beprövad erfarenhet", dvs mot psykiatrins egen lära: Britt-Marie hörde inte till de kategorier där depåneuroleptika anses berättigade. Neuroleptikadosen skall alltid ökas gradvis. Ingen psykiater försvarar jättedoser annat än då annan behandling misslyckats under lång tid. Osv.

• mot psykiatrins etiska regler, för tvångsbehandling: Enligt Hawaii-deklarationen för tvångsbehandling endast ske om patientens samtycke i efterhand kan förväntas, om närstående givit samtycke och om behandlingen begränsas till rimlig tidsperiod. Samtliga dessa villkor skall vara uppfyllda. Inget var uppfyllt.

Socialstyrelsens psykiater grundade sin föredragning på ett sakkunnigutlåtande från psykiatriprofessorn C G Gottfries. Denne avfärdade vår kritik av behandlingen med att den var nödvändig på grund av en "komplicerad behand-

Sann bild. Hebriana, spelad av Kristina Törnkvist, är en sann bild av den levande personen, men en ögonblicksbild, halvvägs mellan den djupa schizofreni där Hebriana föddes och det liv hon lever i dag, skriver Lars Mårtensson. (Bilden: Kristina Törnkvist som Hebriana och Lena Olin som hennes äldre syster.)

lingssituation" förorsakad av LM:s "motinställning till neuroleptika", att LM "har vållat stora svårigheter" osv.

Vi hade bett professorn i juridik, Anna Christensen, om en analys av ärendet. Hennes slutsats: "Något medicinskt eller rättsligt skäl varför en behandling som normalt inte anses stå i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet skulle vara tillåten i just detta fall har över huvud inte anförts. Hänvisningen till 'den besvärliga behandlingssituationen' kan inte syfta på någonting annat än att patienten och LM skulle fortsätta att motsätta sig neuroleptikabehandling och att man genom den långtidsverkande megadosen ville ställa dem inför fait accompli och därmed förhindra patienten att i ett senare skede utöva sin rätt att motsätta sig behandling. Det anförda motivet blir därmed en försvärande omständighet."

Ansvarsnämndens dom, som regeringsrätten fastställde, följde professor Gottfries utlåtande. Vår kritik av behandlingen och professor Anna Christensens analys förbigicks utan kommentar.

Om Britt-Marie hade underkastats den neuroleptikabehandling som anses särskilt nödvändig vid svår schizofreni skulle hon inte kunnat bli Hebriana. Vi vet att hon i stället skulle blivit en av de stackars människor som kostar samhället miljontals kronor och som ändå måste leva i ensamhet och olycka. Varje dag får tre människor i Sverige, ofta särskilt känsliga och begåvade unga människor, diagnosen schizofreni. Med neuroleptika blir de till levande döda, till zombies. Borde vi inte göra ett allvarligt försök att i stället ge dem möjlighet att förverkliga det liv som de föddes till att leva?

Britt-Maries svåra schizofreni övervanns genom kärlek och sanning. I psykosen föddes Hebriana ur en sfär bortom tid och rum. Förenad med Hebriana, denna gestalt av ljus, fann Britt-Marie mening med sitt liv.

LARS MÅRTESSON

DN 29/4 1990

Debattredaktion: Telefax 08-56 84 95
Göran Beckérus: Tel. 08-738 12 19
Mats Bergstrand: Tel. 08-738 12 23